

CUCUL, MIERLA, TURTUREAUA ÎN CÂNTECUL LIRIC DIN MEHEDIŢI

Dorina Coravu

PhD student, University of Craiova

Abstract: From birth to death, the song is an integral part of man's life. (Arthur Gorovei) Man's connection to nature and to all that has to do with it, has always existed, the man being a true friend of nature. Thus, man shares his affection caused either by moments of joy or sadness, through songs along his/her entire existence. The song of the cuckoo expresses various moods of the Romanians. Among the flying birds known by the Dacians, the only bird that obsesses his/her soul is the cuckoo. (Tache Papahagi) Our study aims to illustrate some of the symbols of the cuckoo on a collection of lyrical texts gathered from Mehedinţi County.

Keywords: cuckoo, "doina", loneliness, turtle dove, blackbird.

Motto: „Creația artistică este, într-adevăr, unul din cele mai ingenioase mecanisme, născocite din instinctul de conservare al omului pentru a se elibera de o apăsare care poate deveni primejdioasă sănătății, și echilibrului său moral. Cine se pricepe să transforme suferința sa în cântec sau imagine și să deplaseze astfel accentul subiectiv de la trăire la reprezentarea ei, scade în același timp și face tolerabilă intensitatea celei dintâi”¹

„Cântecele reprezintă legătura indivizilor cu anumite momente de viață, oameni, locuri, evenimente.” (Ligia Bîrgu-Georgescu)² În accepțiunea lui Artur Gorovei, „cântecele joacă un rol important în viața tuturor popoarelor, începând cu cele selbatice. De la naștere până la moarte cântecul face parte integrantă din viața individului.”³

În folcloristica românească pentru creațiile lirice există și denumirea de doină cu formule transilvănene de „daină” sau „duină”, „hora” cu pronunțiile „horie” și „hore” în N și N-V transilvaniei, „cântecul de lume” în Muntenia. Până în preajma sec.XX termenul de „doină” era necunoscut în Mehedinți, după cum mărturisește C. N. Burileanu: „Acum vreo 40-50 ani, nu se știa în Blahnița mea că există cîntece cărora li se zice doine.”⁴ Doinei i se spunea „cântec prelungit”, „cântec ca pe coastă”, „cântec ca pe vale”, „cântec de ducă” sau simplu „cântec”⁵.

Numele doinei a stârnit multe controverse în rândul folcloriștilor. Studiul nostru amintește doar câteva dintre ele: Hasdeu în *Prefața cărții Basmе, orații, păcălituri și ghicitori* a lui Ion C. Fundescu e de părere că: „Doina sevă elegia es presiunea amorului și a suferinței.”⁶ Frédéric Damé, în *Nouveau dictionnaire roumain-francais*, definește doina ca fiind „chante elegiaque, la doine est un chante d'amour, de plainte et de désir.”⁷ În *Dictionnaire d'étymologie daco-romane: Elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais* al lui Alexandru Cihac „**doină**, s., espèce de mélodies mélancoliques jouées sur des flutes (chalumeaux) par les bergers montagnards et puis chanson, poésie mélancolique en général; - doinas..joueur de ces doinas; (Al. B. 1. 37; 2. 2: *din fluer doinaș*); cr. serb. dvojnice, dvojnica, dvojice, pl. „*flûte double des bergers*”, dvoji deux; vsl.

¹ Vianu, *Estetica*, 286

² *Antologie de lirică populară românească*, X

³ Gorovei, *Noțiuni de folklore*, 65.

⁴ Burileanu, *Între „frunză verde” și doină*, 57.

⁵ Pavel, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Topolniței. Vol II*, 50.

⁶ Fundescu, *Basmе, orații, păcălituri și ghicitori*, 11

⁷ Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-francais*, 384.

dvoï *duo*, *bini*, dvoïnu *duplus*, dvoïna *dias*; cfr. *lit.* dainà *chanson populaire lithuanienne*, dainóti *chanter*; cfr. *magy.* dana (sans doute pour dalna) *chanson ordinaire*, *chanson de paysan*, dal *chanson*, dalla, dalol, danol *chanter*; malgré la similitude apparente du lith. *dainà* avec le dacor. *doina*, ces mots ne paraissent pas identiques; pour le *magy.* danol v. dăinăesc, El. *magy.*”⁸, iar Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei* asociază doina cu numele zeilor daci, Marte sau Belona.

„Altinteri norodul - și la noi în Moldova, ca și în alte țări pe care știința nu le-a luminat încă - este foarte plecat spre eres și încă nu s-a curățat desăvârșit de necurăția cea veche, încât se mai închină și acuma în poezii și cântece, la nunți, îngropăciuni și alte întâmplări știute, la câțiva zei necunoscuți și care se vede că se trag din idolii cei vechi ai dacilor. Așa sunt Lado și Mano (a), Zâna (b), Drăgaica (c), Doina (d): 'Se vede că acesta a fost numele obișnuit la daci al lui Marte sau al Belonei, căci cu el încep toate cântecele în care se cântă faptele războinice și moldovenii îl folosesc îndeobște ca să-l pună înaintea cântecelor lor'; Heiole (e), Stahia (f), Dracul din tău (g), Ursitele (h), Frumoasele (i), Sânzienele (k), Joimărițele (l), Paparuda (m), Chiralesia (n), Colinda (o), Turca (p), Zburătorul (q), Miazănoapte (r), Strâga (s), Tricolici (t), Legătura (u), Dezlegătura (v), Farmec (w), Descântec (x), Vergelat (y) și multe asemenea.”⁹

Gheorghe Vrabie definește doina:

ca fiind voce a singurătății. Spre deosebire de „cântecul de lume”, care este operă colportată de profesioniști cu prilejul petrecerilor populare, la hore, nunți etc., doina devine expresie poetică a stărilor sufletești ale celui singuratic. Este cântată nu pentru altcineva, pentru o colectivitate, ci pentru el însuși. De aceea, doina exprimă sentimente strict personale, devenind o poezie a confesiunilor cu caracter intim.¹⁰

Ovidiu Papadima susține ideea că „doina poate fi mult mai ușor și mai clar definită ca specie melodică decât ca specie poetică.”¹¹; „caracterizată prin faptul că nu e legată de anumite prilejuri ceremoniale care impun cântarea împreună, doina este melodia cântecului siguratic, însoțind omul și purtându-i de urât acolo unde se simte izolat : la muncă, în pădure.”¹² Acest caracter de cântec singuratic, individual, diferențiază doina de cântecul propriu-zis, care fiind constituit dintr-o arhitectură muzicală mai precisă, se poate cânta de către mai mulți, în grup. Dar ambele evocă ceea ce simte și gândește omul trăindu-și viața, exprimă viața sufletească a omului, oglindesc universul moral: sentimente, gânduri, imagini ale vieții păstrate în amintire¹³.

Aceeași idee o regăsim și la Ovid Densusianu în *Viața păstorească în poezia noastră populară*:

„Despre doine s-a zis totdeauna că, fiind expresiunea sufletului chinuit al poporului nostru, nu se putea să nu aibă o anumită întipărire, aceea care se vede în ritmul lor trăgănat, ca o șoaptă de durere, ca un suspin.[...] Dincolo de nota lor melancolică cu înnegurări de vis și atitudini de resemnare, doinele ne desvăluie un fond sufletec străbătut de neliniști, de neastâmpărul cutreerărilor depărtate, de cuprinderi ale priveliștilor cu desfășurări largi de mișcare, ducând toate la o potențare a gândurilor și simțirei care are de multe ori răsunset în imaginile poetice pe care sunt redade asemenea stări sufletești. [...] Ne închipuim de obicei pe Român cântând atunci când se odihnește, la sărbători sau la vreo șezătoare, dar pentru el cântecul e nelipsit și la muncă și la drum.”¹⁴

Cântecul cucului e în legătură cu variate stări sufletești ale Românului. Dintre atâtea păsări zburătoare cunoscute de dacoromâni, unica pasăre care îi obsedează sufletul e cucul.¹⁵ Hans Biederman afirmă că ”la multe popoare este considerat pasărea sufletelor, vestitorul viitorului și al primăverii.”¹⁶

În studiul nostru am selectat câteva dintre cântecele lirice din Plaiul Cloșani, Mehedinți unde am identificat o parte dintre simbolurile cucului. Astfel, într-o doină din Valea Bahnei din culegerea de texte lui Pavel Ciobanu identificăm *cucul* ca fiind pasăre curată (spovedită, binecuvântată de Dumnezeu): „În universul culturii tradiționale românești, cucul se bucură de un prestigiu deosebit,

⁸Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane: Elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, 98.

⁹ Cantemir, *Descrierea Moldovei*, 198.

¹⁰ Vrabie, *Din estetica poeziei populare române*, 173.

¹¹ Papadima, *Literatura populară română*, 61.

¹² Papadima, 62.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Densusianu, *Viața păstorească în poezia noastră populară*, Vol.I, 103-104.

¹⁵ Papahagi, *Poezia lirică populară*, 86.

¹⁶ Biedermann, *Dicționar de simboluri*, 123.

fiind considerat o pasăre „sfântă”, „a bucuriei”, „plăcută lui Dumnezeu, „haiducă”¹⁷; „Auzii sunîn în codru. / Să ceartă cucu cu corbu, / Care să rămînă-n codru! / - Corbu-i pasăre spurcată. / nespovedit niciodată! / - Verde foaie de dudău, / Spune unde-i pop-al tău, / Să mă spovedesc și eu? / - Pop-al meu e vînători / Cînd te-i spovedi și mori”¹⁸; idee ce se întâlnește și într-o doină din Lupșa de Sus, cuprinsă în corpusul de texte al Marianeii Kahane: „Foaie v'erde, f'oi ca rugu, :|| / Eu de-aș' ști cânta ca cucu, / Aș' sta-n c'odru ca haiducu. :|| / Ca cucu nu pot cânta, mă, :|| / În c'odru n-am c'e căta Λ, / Că mă bl'estemă lumiá Λ, / Că să usucă frunzá Λ.”¹⁹ la care se adaugă și calitatea de prieten de încredere al îndrăgostiților și de protector al dragostei acestora: „Foaie verde de priboi, / Bine trăiam amîndoi, / Cînd ne plimbam prin zăvoi. / Cucu cînta lîngă noi / Și mierlița șuiera / Of, ce dragoste erea! / Mîndra-n brațe mă strîngea / Ea pe mine, eu pe ea!”²⁰. Aceeași ipostază se regăsește și în doinele de pe Valea Superioară a Coșuștei unde este și simbol al primăverii (atestat în studiile deja consacrate) și al dragostei curate „Frunză verge-o viorea / Cîn vine primăvara / Cucu-ncepe a cînta / Și mierla a șuiera. / Eu ies pe culme cîntînd / Și neicuța fluierînd / Și unge ne întîlnim / Stăm zos și ne povestim. / Cît a fost iarna ge lungă / N-am iubit ca să ne-ajungă / Da acu îi primăvară / Și-ncepem dragostea iară. / Trec culmea cu furca-n brîu, / neica cu calu ge frîu”²¹; „Cântă cucu la Novaci / Sus în geal la Polovraci / - Cântă, cucule, mai tare / Să ce-aud și eu gin vale. / Să ce-audă și mîndra / Să vie pe geal cîntînd / Cu mioarele pascănd : / să coboare jos în luncă / Gură dulce sa-m aducă.”²²

Dar pe lângă aceste calități, cucul poate să aline dorul de iubită: „Răsfiră, cuce, din pene, / Ca mîndruța din sprîncene. / Răsfiră, cuce, din cioc, / Ca mîndruța din mijloc. / Cînd vîntul iarba mi-o usucă, / Cînd vîntul, iarba mi-i scoală / Dorul mîndrii mă omoară. / Că dorul unde se lasă / face lacrimilor casă. / Că dorul unde se pune / Face inima tăciune / Și de dor ce oftai tare / Furca pieptului mă doare.”²³ sau să fie un sprijin la nevoie, un bun tovarăș la muncile câmpului: „Știi, mîndro, ce m-am gîndit / Și bine m-am plănuit / Ca să fac cu cucu plug; / Cucul să cînte la crîng / Eu să mîn boii la plug / Eu să mîn boii-nainte / Cucul după mini să cînte / Mîndră, tu să ții de coarne / Dragostea să puie boabe / Mîndră, tare-mi place mie / Cu tine-n tovarășie.”²⁴ De aceea, înt-una din doinele din culegerea Marianeii Kahane, tînarul îi reproșează cucului că nu se bucură de prezența și sprijinul lui pe tot parcursul verii: „Foaie vierde simini(c)Λ, / Cît ieste cucu die micΛ, / Și tot ie și iel calic, mă, / A! Ie calic și ari-o parte: / A! Că nu cîntă la dreptati, / Cîntă vara jumătate, / De faci măi mari păcate. / Cînd ieste dragostea dulce, / Atunci te lasă și fuge. / Io să puot cînta ca cucu, :|| / Nu aș mai ieși din cuodru. / Ca cucu nu puot cînta, mă- / n cuódru n-am cé căută, mă.”²⁵

O altă ipostază a cucului este aceea de duhovnic al fetei: „Foaie verge iasomie / Unge-m cîntă cucu mie ? / La mîndruța mea în vie. / Cîntă, cucule, mai tare / În pădure la Ponoare, / Sus în geal, la gealul mare. / Cîntă, cucule, mai bine / Că vine mîndra la cine / Să-ț vorbească gespre mine. / Ea să spună, tu s-ascuți / Ș-apoi să începi să cînți / Și să cînț, cuce, cu foc / Să-m oprești

¹⁷ Antonescu, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, p.190

¹⁸ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea Bahnei, Vol.I*, 24, 129, inf. Dumitru Ilie Andrei, 71 ani, Cireșu, culeg. Col.M.G., 30 dec.1931.

¹⁹ Kahane, *Doina vocală din Oltenia*, 96, Doină, 175, orig. Lupșa de Sus-MH, inf. Paraschiva Lăcătușu, „Kița”, 58 a., culeg. Mariana Kahane, înreg. Lupșa de Sus, 01.07.1961, tr. Mariana Kahane.

²⁰ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea Bahnei, Vol.I*, 28, 133, inf. I.Bîrlan, 63 ani, Gornenți, culeg Col.M.G., 17 iulie 1930.

²¹ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Coșuștei. Vol.III*, 81, 232, inf. Niculina Popescu, Nadanova, culeg.Pavel Ciobanu, 20 sept.1978.

²² Ciobanu, *Plaiul Cloșani, vol.IV*, 66. Frunzuliță ge trei fagi,178, inf. Aristide Răduică, 42 ani, 2 decembrie 1976, Ponoarele.

²³ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Coșuștei. Vol.III*, 46, 197, inf. Vasile Dobromirescu, Băsești- Bilvânești, culeg.Pavel Ciobanu, 1968.

²⁴ Ibidem, 36, 187, inf. Vasile Dobromirescu, Băsești- Bilvânești, culeg.Pavel Ciobanu, 1988.

²⁵ Kahane, *154, Doină („Cîntec lung”)*, 216, orig. Imoasa-MH, inf. Corneliu Antofie, 29 a., culeg. Harry Brauner, înreg. București, 19.11.1937, tr. Paula Carp.

pe mîndra-n loc. / Foaie verge ge-o cicoare / Vin oameni ge pe ogoare / Să petreacă la Ponoare. / Hai să bem, să petrecem, / La anu să ne vegem / Să ne vegem cu mult drag / În pădurea ge liliac. Să ne vegem la Ponoare / Cînd dă liliacu-n floare.”²⁶ sau de sftenic al tînărului : „Foaie verge ș-o malură / Veni cucu-n bătătură / Și-m grai cu glas gin gură, / Să ma las ge aratură, / Că nu-i primăvara bună. / Vazui frunza cît paraua, / Batui arma cu vergeaua, / Lapadai sapa la naibu / Ș-apucaii codru sarmanu.”²⁷

Într-o doină din Valea Superioară a Topolniței, cucul este ceas biologic, cântecul lui aduce buna dispoziție și menține vie dragostea de natură: „Drag mi-e să sui vara-n munce / La turma cu oi marunce / Unde cîntă pițigoiu / și ciobanu cu cimpoi. / Curg izvoarele, / Scaldă soarele, / Gimineața cîntă cucu / Eu ma duc la lucru”²⁸ pe cînd unele doine din Isverna, respectiv Stroești cuprinse în corpusul de texte al Marianeii Kahane, cântecul cucului simbolizează ceasul în care haiducul ia calea muntelui cu sufletul sfîșiat de jale: „Foai v'erd'i f^uoi de fîn ʌ, / Cîn' au^d cucu cîntîn' ʌ, / Și mierlița șuierîn' ʌ, / Ieu tre' muntile plîngîn' ʌ. :|| / Și de jalea mea cea seacă, :|| / toate l'emnil'e s-apeacă, :|| / Cu cr'engili la pămînt ʌ / Și mă întreabă de ce plîng ʌ / De ce plîng, di ce bolesc ʌ, / De-al cui dor mă prăpădesc ʌ. / O, Doamne, cum d'e n-aș plînge? :|| / Inima-n mine se frînge / Și n-am către cin' mă plînge, :|| / C'ăⁱ pe cine am avut ʌ, / S-a dus și n-o mai v'en'it ʌ, / La biserica,-n mormîn' ʌ. :||”²⁹; „Foaie verde bob năut ʌ, / Cînd aud cucul cîntîndi / Și mierlița fluierînd ʌ, / O iau munt'ile și plîng ʌ. / Și de jalea mea cea seacă, / Cr'engilē pămân^t s-apeacă, :|| / Toate cu frunză pămân^ti ; / Și mă-ntreabă de ce plîn^s, măⁱ. / Ieu l'e spui p'entru ce plîng ʌ:/ C-am rămas singur în crîngi, :|| / Căs'i haiduci m-a urî^t / Și păsările-au fuji^t, mă.”³⁰ În alte doine din Valea Bahnei din culegerea lui Pavel Ciobanu cucul este așteptat cu multă nerăbdare să revină, să aducă noroc, să schimbe un destin. Cântecul cucului este apreciat și primit ca o binecuvîntare de către haiducul obligat a-și părăsi locurile natale: „Sus în vîrful nucului / Cîntă puiul cucului / Iară jos la curătură / Neicuța cînta din gură: - Rămii, brazdă, după plug / Că eu de astăzi mă duc / Să mă bag în codri verz / Și de astăzi nu ma vez. / Te las, dracu, saracie / Că eu de astăzi ma duc / Te las dracu, sapă lată / Și iau pușca ferecată. / - Sus în vîrful muntelui / Al muntelui Bulzului / Cîntă puiul cucului / Pe drumul haiducului / Ș-așa cîntă de frumos / De s-apeacă creanga-n jos”³¹;

Într-una din doinele de pe Valea Superioară a Coșuștei, cucul are identitate și cîntă locului cu drag, iar cântecul lui aduce multă bucurie: „În pădure la Ponoare / Cîntă cucu pe racoare / Pădurea-i de liliac / Cucu cîntă cu mult drag / Și pe vale și pe deal / Și tot zice că-s oltean. / Cînd mă vede cu mîndra / Rupe cîte-o rămurea / Și-o aruncă-n poală la ea. / Eu mă fac că o miros, / o iau și o arunc jos. / Ei, fii tu, cuce, oltean / Dar nici eu nu-s moldovean. / Cîntă cuce, cît ai vrea / Că pădurea este-a ta. / Eu stau cu mîndrele mele / Tu stai cu frunzele tăle.”³², cucul fiind un adevărat artist: „de-aș ști cînta ca cucu / N-aș merge vara la lucru / Ș-aș sări din cucă-n luncă / Să vād mîndra unde lucră. / Un cîntec cînd oi cînta / Fîntîni, vāi s-or tulbura, / Brazii toți s-or legăna / Și toată pădurea.”³³; ideea de simbol al artelor frumoase e întîlnită și în doinele din comuna Balta: „Murgule cu stea în frunte / Haida, du-mă sus la munte / Poartă-mă cu dor și drag / Prin codri de liliac / La vârf de munte să stai / Să mă-ntrec cu cucu-n grai / Cucule nu mă-ngâna / Că sunt

²⁶ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Topolniței*. Vol II,, 11, 82, inf. Aristide Răduică. 42 ani din Baia de Aramă, culeg. Pavel Ciobanu, la 2 dec. 1976.

²⁷ Ciobanu, *Plaiul Cloșani, vol.IV, 134. Foaie verge ș-o malură*, 225, inf. Petre N. Seleo, 61 ani, 11 iunie 1974, Sipot, com.Ponoarele, culeg. Al. N. Stănciulescu- Bîrda.

²⁸ Ciobanu, *Plaiul Cloșani..* Vol II, 8, 78, inf. Angelica Stoican, 27 ani din Prejna, culeg. Pavel Ciobanu, la 9 ian. 1977.

²⁹ Kahane, 175, *Doină („Doina Jiului”)*, 233, orig. Isverna-MH, inf. Petre I.D.Panțir, „Pătru Moșului”, 30 a., culeg. Emilia Comișel, înreg. Isverna, 26.08.1950, tr. Mariana Kahane.

³⁰ Ibidem, 176, *Doină („Doină haiducească”)*, 234, orig. Stroești- MH, inf. Gheorghe Cojan, „Goangă”, 26 a., culeg. Gheorghe Ciobanu, înreg. București, 16.01.1939, tr. Mariana Kahane.

³¹ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea Bahnei, Vol.I*, 54, 160, inf. Gheorghîța Burcu, 40 ani, din Cireșu, culeg. Pavel Ciobanu, la 20 mai 1968.

³² Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Coșuștei*. Vol.III, 34, 185, inf. Eugenia Laschescu, 48 ani, Turbata-Izverna, culeg. Pavel Ciobanu, 20 martie, 1968.

³³ Ibidem, 51, 202, inf. Vasile Dobromirescu, Băsești- Bilvânești, culeg. Pavel Ciobanu, 1971.

surioara ta / tu cânti codrilor de fagi / Și eu oamenilor dragi. / Eu cânt hora satului / Și tu doina codrului.”³⁴; *În pădure la Ponoare / Când dă liliacu-n floare / Cântă cucu-n vârful de fag / Și aștept pe cin-me drag, măi / Cântă cucu așa frumos / De pică florile jos / Aruncă și câte-o pană / ca să ia cântecu-n seamă. / Când vine luna lui mai / Să cânti cucule pe plai, / Vine lumea să te-aculte / C-asa e la noi la munte / În pădure la Ponoare / Când liliacu e-n floare.*”³⁵;

Alteori, este simbol al singurătății, al abandonului „*Frunză verde și-o nuia / Cum să n-am inima rea ? / Eu iubesc și-altul mi-o ia. / Des e codrul și-mpănat, / Eu tânăr și supărat. / Des e codrul și-nverzit, / Eu tânăr și necăjit. / necăjit ca mine nu-i / Decît puiul cucului / În mijlocul codrului.*”³⁶, cântecul său are funcție oraculară, prevestește nenorocul, „are puterea de a profeti mersul vieții (...), norocul sau nenorocul oamenilor, bogăția sau sărăcia, împlinirea erotică sau singurătatea, sănătatea sau moartea”³⁷, ori alină durerea și singurătatea „*Cucule, de unde vii / Cale de stat îmi ații / Și mereu îmi cânti cu foc / Ori îmi cânti de nenoroc ? / Cîntă-mi că mi s-a urît / Tot cu traiul amarît / Că de greutăți mă plîng / Și n-am lacrimi ca să plîng / Nu am brazdă, nu am plug, Nici juncani să mi-i înjug / Căpătii să odihnesc / Și nici mîndră să iubesc / Umblu singur pe colnic / De ce n-am murit e mic ? / Mama cînd m-a alăptat, / Cuce pribeag, mi-ai cîntat / Tu pribeag și eu sărac / Cucule, ce să mă fac ?*”³⁸

Tot un simbol al singurătății, al izolării este și mierla: „*Frunză verde-o viorea / Lumea sta și se-ntreba / Cine-mi urcă poteca ? / Un haiduc din Șovarna. / Haiducu Ilie Haită / Și cu frații lui de ceată. / la stejar la rădăcină, / haită șade, se închină, / Cu carabin ape mână / Și cu mierla se îngână: -Mierlă, pasăre măiastră, / Viața ta-i viața noastră. / Stai în codru la rărime / Că nu-ți place la desime / Că nu-ți place în mulțime. / Ca tine trăiesc și eu / Haiducind prin crîngul greu.*”³⁹.

În alt context mierla este simbolul statornicieii, al maternității: „*Pe-o crenguliță ge fag / Șage mierlița cu drag / Și să uită-n cuibul ei / C-are puii măricei. / Mierla nu e singurea, / C-are puii lîngă ea. / Cucu-i pașnic ca și mine / Și-i făcut să cînce-n lume / El își cântă numele / Eu în cânt dorurile / Ge-aș vegea iarna tracă / Și primăvara vinită / Să sui plaiu muncelui / În cântecul cucului / Să-mi văd turma după mine / Să zic, doamne, iar mi-e bine.*”⁴⁰ spre deosebire de cuc care își părăsește puii. „Caracteristica sa specifică de a-și pune ouăle în cuib străin era cunoscută încă din antichitate”⁴¹: „*S-a dus cucu ge pe-aici / Și ș-a lăsat puii mici. / I-a lăsat lîng-o tulpină / Să-i crească mumă străină, / S-a-ntors cucu dup-o vreme / Ș-a găsit puii cu pene, / Cucu ge parere bună / Cîntă-n codru ge rasună.*”⁴²

Dintre păsări, cucul și mierla sunt prietenii de suflet ai tânărului: „*Foaie verde ca bobu, / Suie neicuța dealu / Suie dealu la Izverna / să cânte cucu și mierla.*”⁴³; „*Cîntă cucu, mierla-m'zice : / - Ce-ai făcu 'banii, voinice ? / - I-am bău'și i-am mîncat ♪, / cu mîndruțele din sa^d, măi.*”⁴⁴

³⁴ Mărțuică, Ciobanu, *Folclor muzical din comuna Balta. Vino neică la Ponoare*, 126, cules: Pavel Ciobanu, transcris: prof. Ilie Mărțuică, inf. Mariana Draguț, Sat Prejna.

³⁵ Ibidem, *În Pădure la Ponoare*, 120, cules și transcris de prof. Ilie Mărțuică, inf. Mariana Draguț, 34 ani, Sat Prejna.

³⁶ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Coșuștei*. Vol.III, 54, 205, inf. Vasile Dobromirescu, Băsești-Bilvănești, culeg.Pavel Ciobanu, 1979.

³⁷ Antonescu, 190.

³⁸ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Coșuștei*. Vol.III, 37, 188, inf. Vasile Dobromirescu, Băsești- Bilvănești, culeg.Pavel Ciobanu, 1975.

³⁹ Ibidem, 94, 247., inf. Victor Pîrvănescu, 64 ani, Cerna-Vîrf, Izverna, 16 aprilie 1968.

⁴⁰ Ciobanu, *Plaiul Cloșani, vol.IV, 115. Pe-o crenguliță ge fag*, 209, inf. Ion Dumitrașcu, 31 ani, 22 -25 iulie 1982, Ponoarele.

⁴¹ Biedermann, 123.

⁴² Ciobanu, *Plaiul Cloșani, Folclor din Valea Superioară a Topolniței*, Vol II, 65, 154, inf. Muică C. Ion, 71 ani, Gornovița, culeg. Nicolae Muică, oct.1974.

⁴³ Mărțuică, Ciobanu, *Folclor muzical din comuna Balta, Suie, neicuța, dealu*, 130, cules: Pavel Ciobanu, transcris: prof. Ilie Mărțuică, inf. Angelica Stoican, 37 ani, Prejna-Balta.

⁴⁴ Kahane, 154, *Doină („Cîntec lung”)*, 216, orig. Imoasa-MH, inf. Corneliu Antofie, 29 a., culeg. Harry Brauner, înreg. București, 19.11.1937, tr. Paula Carp.

Talentul și priceperea tinerei fete stârnește invidia *privighetorii* despre care se știe că este „simbolul priceperii, spre care năzuiesc oamenii, iar poeții o considerau discipolii lor”⁴⁵. *Pe vale, pe vale/ pe vale, la vale/ trece-o fată mare/ Cu roua-n picioare/ cu ceața-n spinare/ Cântă și doinește// Nimenea n-o-ntrece/ Dar mai sus spre soare/ O privighetoare/ Cântă-n zbor, s-apleacă/ Necaz ca să-i facă/- Tu privighetoare/ Ce nu zbori spre soare/ Cerului să-i spui, măi/ Că sub fruntea lui, măi/ Păsări ciripesc/ Izvoare lucesc/ Bucuria-i mare/ La noi la Ponoare!*⁴⁶

Turtureaua este simbolul fidelității conjugale. După moartea partenerului, nu mai acceptă un alt mascul în preajma ei și se pedepsește singură bând timp de 40 zile doar apă tulbure pe care ea însăși o tulbură înainte să bea. De aici e și motivul „amărâtă turturea”, motiv destul de răspândit în toate regiunile țării.⁴⁷ „*Amărîtă turturică, / Cîn ramîne singurică, / Pelin be, pelin manăncă / Sara pe pelin să culcă / Dineașa, cîn să scoală / Cu pelin pe mîini se spală ! / Pleacă pin livede verde / Nu să uită, nu le vede, / Iar cîn săde cîteodată, / Tot pe-o rămurea uscată ! / Une vede apa bună / Ea trăce ca o nebună. / Une vede apa răce, / Ea o turbură și trăce. / Une vede apa ra, / ea o turbură și bea. / Ca să-și facă pedepasa. / Une vede vînătoru, / Acolo o duce doru, / Ca să de-n ea s-o loviască, / Să nu să mai pedepsască !*”⁴⁸; „comportamentul ei și a bărbătușului ei a făcut ca ea să devină un simbol al fidelității conjugale, fiindcă dau impresia unor permanenți îndrăgostiți, stau mereu împreună, se odihnesc unul lângă altul pe aceeași cracă, zboară împreună în căutarea hranei, se adapă împreună, masculul își curtează fără încetare soția.”⁴⁹ „*Fire-ai blestema', făgui! / Di ce n-ai veni' să spui, :|| / Cînd s-a-nverzi' frunza-ntîi? / Să m-eau armele din cui ^, / Pușca de la căpătîi, :|| / Să m-eau pușca și vergeaua / Și s-apu^s la deal vîlceaua^m / Unde cîntă turtureaua. / una cîntă, alt-ascultă, / Alta-ș' face penile ^, / Ca mîndra sprîncenile. :||*”⁵⁰; „*Fire-afurist' făgui! :|| / De ce n-ai v'eni' să spui, mă, / Cînd ai înfrunzît întîi, mă? :|| / Iera frunza ca părăoa :|| / Și lăstariul ca ăndriaoa; / Să m-eau pușca și vergeaoa / Ș-o apu^s la deal vâlceaoa :|| / Ș-o apu^s la deal vâlceaoa :|| / Unde cîntă turturiaua. :|| / Una cîntă și-alta-ascultă, / și-alta cu "oⁱchi să uită / Și ș-îfoaie penile, mă, :|| / Ca mîndra sprîncenile ^.*”⁵¹

BIBLIOGRAPHY

- Antologie de lirică populară românească*, București: Editura Minerva, 1980.
- Alecsandri, Vasile. *Poezii populare ale românilor*. București : Editura pentru Literatură, 1965.
- Antonescu, Romulus, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, <http://cimec.ro/Etnografie/Antonescu-dictionar/Antonescu-Romulus-Dictionar-Simboluri-Credinte-Traditionale-Romanesti.pdf> online 27 ian.2019, hour 01:04.
- Biedermann, Hans. *Dicționar de simboluri*. București : Editura Saeculum I.O., 2002.
- Burileanu, C.N. *Între „frunză verde” și doină*, București, 1936.
- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Editura Litera Internațional, București, 2001.
- Cihac Alexandru, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane: Elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort s/M, Ludolphe St-Goar, 1879, p.98. în <https://archive.org/details/dictionnairedt00cihauoft/page/98> sau în <https://ia802605.us.archive.org/7/items/dictionnairedt00cihauoft/dictionnairedt00cihauoft.pdf> online la 24 ian 2019, hour 14.30.

⁴⁵ Biederman, *Dicționar de simboluri*, 354.

⁴⁶ Ciobanu, Mărțiucă, Chicet. *Liliac de la Ponoare*, 52

⁴⁷ Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, 190.

⁴⁸ Ciobanu, *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea Bahnei*. Vol.I, 40, 146, inf.Marin Ion Petolea, Cireșu, culeg. Col.M.G.

⁴⁹ Antonescu, 667.

⁵⁰ Kahane, 138, *Doină [Cîntec haiducesc]*, 206, inf. Ion Șt. Săbiescu „Iulică”, 55 a., orig. Severinești- MH, culeg. Mihai Pop, Mariana Kahane, înreg. Lușța de Sus-MH, 2.07.1961.

⁵¹ Ibidem, 95, *Doină*, 174, orig. Lușța de Sus- MH, inf. Paraschiva Lăcătușu, „Kița”, 58 a., culeg.Mihai Pop, Mariana Kahane, înreg. Lușța de Sus, 2.07.1961

- Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea Bahnei. Vol.I.* Dr.Tr.Severin: Centrul Județean de îndrumare a creației populare, 1976.
- Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Topolniței. Vol II.* Dr.Tr.Severin: Centrul Județean de îndrumare a creației populare, 1977.
- Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloșani. Folclor din Valea superioară a Coșuștei. Vol.III.* Dr.Tr.Severin: Centrul Județean de îndrumare a creației populare, 1981.
- Ciobanu, Pavel. *Plaiul Cloșani, vol.IV.* Drobeta-Turnu-Severin: Centrul Creației Populare Mehedinți, 1996
- Ciobanu, Pavel, Chicet, Isidor, Mărțuică, Ilie, *Liliac de la Ponoare.* Drobeta-Turnu-Severin: Centrul Județean al Creației Populare Mehedinți, 2000
- Damé, Frédéric. *Nouveau dictionnaire roumain-français*, București, Imprimerie de l'État ; Boulevard Elisabeth, 1893, p.384, în http://old.unibuc.ro/CLASSICA/Dict_Ro-Fr/11.htm , online 24 ian.2019, hour 22:45.
- Densusianu, Ovid. *Viața păstorească în poezia noastră populară*, Vol.I, Editura "Casei Școalelor", București, 1922, pag. 103-104, în <http://old.unibuc.ro/CLASSICA/densusianu2/cuprins.htm> online 26 ian.2019, online 26 ian.2019, hour 18:08.
- Evseev, Ivan. *Simboluri folclorice.* Timișoara : Editura Facla, 1987.
- Evseev, Ivan. *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale.* Timișoara : Editura „Amarcord”, 1994.
- Evseev, Ivan. *Dicționar de magie, demonologie, mitologie românească.* Timișoara: Editura Amarcord, 1997.
- Fundescu, Ion C. - *Basme, orații, păcălituri și ghicitori* , București, Editura Socec și Compania, 1875, în https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File%3AIon_C._Fundescu_-_Basme%2C_ora%C8%9B%C4%AD%2C_p%C4%83c%C4%83litur%C4%AD_%C8%99i_ghicitor%C4%AD.pdf&page=1 online la 26 ian.2019, hour 14:45.
- Gorovei, Artur. *Noțiuni de folclor*, București, Editura Cartea Românească, 1933, p. 65 în <http://www.digibuc.ro/proxy/?px=aHR0cDovL2RpZ210b29sLmJpYm1ldC5ybzo4ODgxL1IvTE5VSTNIWTJTQk1IUzISVVISVU03S0hUTEZDOVhKQTUzVTZMNkNBN05GQ1VIOUJKUjEtMDU0Nzk/ZnVuYz1yZXN1bHRzLWp1bXAtZnVsbCZhbXA7c2V0X2VudHJ5PTAwMDAwMSZhbXA7c2V0X251bWJlcj0wMjIwNDUwYWIwO2Jhc2U9R0VOMDE=> online 26 ian.2019, hour 13:25.
- Oprea, Gheorghe, Agapie, Larisa. *Folclor muzical românesc.* București: Editura Fundației de mâine, 1995.
- Kahane, Mariana, *Doina vocală din Oltenia.* București: Editura Academiei Române, 2007
- Mărțuică, Ilie, Ciobanu, Pavel. *Folclor muzical din comuna Balta.* Drobeta-Turnu-Severin: Editura TipoRadical, 2006.
- Papadima, Ovidiu. *Literatura populară română.* București: Editura Pentru Literatură, 1968.
- Papahagi, Tache. *Poezia lirică populară*, București: Editura pentru Literatură, 1967
- Vianu, Tudor. *Estetica.* București: Editura pentru literatură. 1968.
- Voronca- Niculiță, Elena. *Datinile și credințele poporului român.* Iași: Editura polirom, 1998.
- Vrabie, Gheorghe. *Din estetica poeziei populare române.* București: Editura Albatros, 1989.
- Vrabie, Gheorghe. *Folcloristica română.* București: Editura pentru Literatură, 1968.